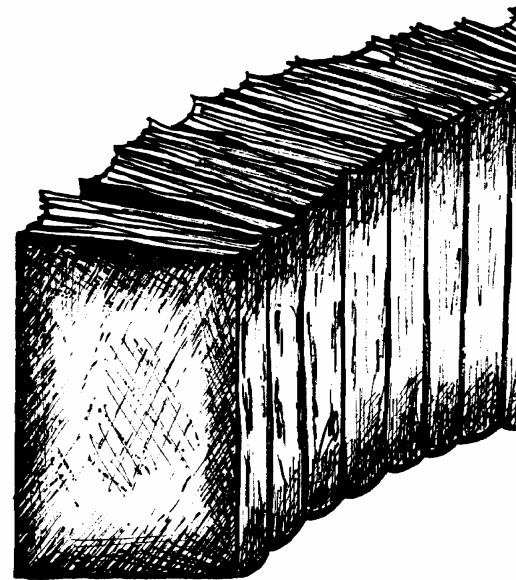

دکتر سروش سرداری

واحد ژئوگرافی پوشش رازی

در بازار کتاب

مقدمه:

صفحه «در بازار کتاب» نشریه رازی، صفحه‌ای است متعلق به تمامی همکارانی که در زمینه مسائل وابسته به علوم پزشکی و پرآپرژنکسی، مطالبی را برشته تحریر درآورده یا ترجمه کرده‌اند. لذا بدینوسیله از تمامی مؤلفین و مترجمین که علاقمند هستند کتابهایشان در این صفحه معرفی شود می‌خواهیم تا دونسخه از کتاب خویش را به آدرس مجله ارسال نمایند تا اقدام به معرفی اثر یا آثار آنان بنماییم. ضمناً کلیه مؤسسات و ارگانهایی که در زمینه مسائل پزشکی و پرآپرژنکسی مجله‌ای منتشر می‌کنند، چنانچه مایل باشند کار انتشاراتیشان در این صفحه معرفی شود می‌توانند دونسخه از مجله‌شان را برای نشریه ارسال نمایند تا اقدام به معرفی آن شود.

با این مقدمه، مؤسسه پژوهش‌های گیاهان دارویی ایران وابسته به دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تهران که پس از چند سال وقفه، فعالیت مجدد خود را شروع نموده و برنامه‌هایی را جهت سروسامان دادن به بررسی و پژوهش گیاهان دارویی در دست

استفاده از گیاهان دارویی به قدمت عمر انسان است، چون امراض با پیدایش بشر متولد شده‌اند و اسناد چند هزار ساله موجود در تاریخ طب و داروسازی حاوی تجربیات و اطلاعات ارزشمند گیاه درمانی می‌باشد.

تنظيم دارد، اولین نشریه خود را معرفی نموده و در ادامه اضافه می‌کند که:

با توجه به اینکه در حال حاضر مواد اولیه دارویی در ایران ساخته نمی‌شود و لذا در صنعت داروسازی بطور ریشه‌ای نیازمند به این قبیل مواد می‌باشیم، استفاده از منابع گیاهان دارویی داخلی یکی از راههای کاهش این نیاز است که از دیرزمانی در ایران و بطور مستقیم رواج داشته است، اما استفاده‌های صحیح از آنها مشروط به وجود اطلاعات دقیق و علمی است که متأسفانه بر اثر مرور زمان دستخوش انحراف گشته و مطالب غیرواقع به آنها اضافه شده است که باید آنها را از هم جدا نمود و این جداسازی احتیاج به تحقیق افراد صاحب نظر و متخصص دارد.

یکی از اهداف مؤسسه گیاهان دارویی، چاپ کتب و مقالات علمی است و کتاب گیاهان دارویی مستقیم ایران که توسط استاد گرامی جناب آقای مهندس امین تهیه و با حمایت معاونت پژوهشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (مرکز مطالعات طب اسلامی و طب سنتی) چاپ شده است، نمونه‌ای از آن می‌باشد.

در مقدمه کتاب چنین آمده است:

گرایش مشتاقانه عمومی به استفاده از گیاهان شفابخش و عدم شناخت کافی مردم از گونه‌های اصلی گیاهان دارویی، موقعیت کاملاً مناسبی را برای جایگزین نمودن گونه‌های غیردارویی بجای گونه‌های دارویی پیش آورده است. در مجموعه‌هایی که اختصاصاً در مورد گیاهان دارویی موجود در بازار دارویی ایران نوشته شده‌اند نیز اختلافاتی مشاهده می‌شود که می‌تواند ناشی از عدم دسترسی محقق آن اثر به اکثربت نمونه‌های اصلی و یا اکتفا کردن به یک یادو منبع نادرست باشد.

شاید تاکنون کوشش‌های زیادی در زمینه معرفی

کاربرد گیاهان دارویی که از دیرباز و بطور سنتی در ایران مصرف می‌شده‌اند، شده باشد، لیکن هیچ‌کدام بطور اختصاصی و به منظور معرفی دقیق آنها صورت نگرفته است و کتاب گیاهان دارویی مستقیم ایران کوششی جدید در زمینه شناخت کامل این نمونه‌ها از لحاظ بوتanicی و معرفی هر کدام از آنها و مشابهات موجود در بازار دارویی است که در پی چندین سال تحقیق و جمع‌آوری نمونه‌ها از سراسر ایران تهیه و نگارش شده است.

این کتاب حاوی دو فصل کلیات و شرح گیاهان دارویی سنتی و فهرست الفبایی فارسی و لاتین و تصاویر رنگی نمونه‌های گیاهان دارویی مستقیم می‌باشد.

فصل دوم کتاب دارای شش بخش زیر است:

بخش اول - نمونه‌های دارویی که از قسمتهای زیر زمینی گیاهان بدست می‌آیند.

بخش دوم - نمونه‌های دارویی که از سر شاخه‌های هوایی گیاهان بدست می‌آیند.

بخش سوم. نمونه‌های دارویی که از برگهای گیاهان بدست می‌آیند.

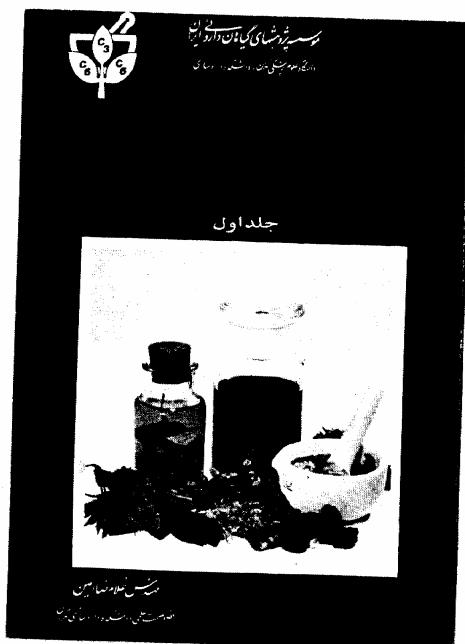
بخش چهارم. نمونه‌های دارویی که از گلهای گیاهان بدست می‌آیند.

بخش پنجم. نمونه‌های دارویی که از میوه یا دانه گیاهان بدست می‌آیند.

بخش ششم. نمونه‌های دارویی که فراورده‌های فرعی گیاهان هستند.

این کتاب دارای جنبه‌های قابل تأمل و ویژگی‌های خاصی است که به ذکر چند مورد از آن می‌پردازیم:
۱ - نمونه‌های بسیاری در بازار دارویی ایران وجود دارند که کاملاً شناسایی نگردیده‌اند و در این کتاب این نمونه‌ها مورد مطالعه دقیق بوتanicی قرار گرفته و نام علمی دقیق هر یک از آنها تعیین شده است.

۲ - بومی بودن یا غیربومی بودن نمونه‌ها موضوع

نام کتاب: گیاهان دارویی سنتی ایران (جلد اول)
نویسنده: مهندس غلامرضا امین - عضو هیئت علمی
دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تهران
ناشر: معاونت پژوهشی وزارت بهداشت، درمان و
آموزش پزشکی
نوبت چاپ: اول
تاریخ چاپ: خرداد ۱۳۷۰
تیراژ: ۵۰۰۰ جلد
قیمت: ۲۶۰۰ ریال

برخی از گیاهانی که در کتب قدیمی به آنها اشاره گردیده است در اکثر اوقات امکان پذیر نیست.
کتاب حاضر منابع پژوهش در گیاهان دارویی را به دو دسته به صورت زیر تقسیم بندی نموده است:
۱- منابعی که تنها به ذکر نامهای فارسی، پهلوی، عربی و یا محلی گیاهان و گاهی به منشاء و یا محل رویش اصلی آنها اشاره می‌نمایند که این مآخذ به قرنها قبل

دیگری است که مورد بحث کتاب قرار گرفته و موطن اصلی هر یک مشخص شده است.

۳ - کتاب از دو بخش توضیحات و تصاویر رنگی نمونه‌ها تشکیل شده است و علاقمندان می‌توانند با مراجعه به هر یک از بخشها نمونه مورد توجه خود را براحتی پیدا کنند.

۴ - علاوه بر نامهای لاتین گیاهان، نامهای انگلیسی و تلفظ نامهای فارسی که به لاتین نوشته شده‌اند، راهنمای بسیار مؤثری در تصحیح اسمی مشابه و یا مشکوک بوده و ضمناً استفاده کتاب برای خارجیان را نیز امکان‌پذیر ساخته است.

۵ - دستبندی نمونه‌ها بر اساس اندامهای گیاهی (ریشه، سر شاخه، گل و میوه و...) این امکان را ایجاد نموده تا خواننده بتواند تنها با مراجعه به آن بخش، نمایه مورد نظر خود را بیابد.

۶ - ذکر اسمی مترادف معروف برای نمونه‌ها و گیاهان، شناسایی نمونه‌ها را تسهیل می‌کند.

در قسمتهاهی از فصل اول کتاب چنین می‌خوانیم:
همه روزه بسیاری از مواد گیاهی شناخته شده در دنیا جایجا می‌شوند و این امکان که بتوان اسمی و یا ارزش کلیه این اقلام را تعیین نمود، لااقل در حال حاضر وجود ندارد. گیاهان دارویی به صورت کاملاً خام به نقاط مختلف دنیا انتقال می‌یابند و در برخی از کشورها به محصولات بینایی و یا نهایی تبدیل شده و مجددأ صادر می‌شوند و در گردش این محصولات در بازار جهانی به این نکته جالب توجه برمی‌خوریم که اغلب کشورهای صادر کننده، خریدار محصولات بینایی یا نهایی هستند که خود صادر کننده ماده خام دارویی آن می‌باشند.

با گذشت زمان، بسیاری از گیاهان دارویی سنتی به تدریج از بازار دارویی ایران حذف گردیده و نمونه‌های دیگری جایگزین آنها شده‌اند و بدین جهت یافتن

عکسهای رنگی آن می‌باشد.

نظم خاصی که در سراسر کتاب رعایت شده بسیار جالب توجه است. برخی از نکات زیر به جهت تکمیل این کتاب در چاپهای بعدی به عنوان پیشنهاد قابل است:

۱ - آوردن تصاویر گیاهان زنده بهمراه عکسهای قسمتهایی از گیاه که خشک شده و مورد استفاده در می‌گیرند) در بالا یا روپرتوی توضیحات آنها.

۲ - ضمیمه نمودن دسته ترکیبات شیمیایی مهم هر گیاه به دنبال توضیحات بوتanicی.

۳ - بیان مهمترین تقلبات هر گیاه و روشهای اندیزه شناسایی گیاه اصلی (روشهای میکروسکوپی غیره).

در پایان با تشکر فراوان از تلاش‌های چنین محققانی که با تألیف چنین کتب ارزشمندی در راه خودکفایی ملی گام بر می‌دارند، امیدواریم که این کتاب و جلد‌های بعدی آن و کتب مشابه قدیمی در راه تدوین هرچه سریعتر فارماکوپه جامع داروهای گیاهی (ستنی و رسمی) ایران بوده و کمبودهای جاری در این زمینه را برطرف نماید.

لازم به ذکر است که علاقمندان می‌توانند جهت تهیه این کتاب به فروشگاه انتشارات معاونت پژوهشی وزارت بهداشت، واقع در خیابان وصال نرسیده به بلوار کشاورز و یا به شعبات این انتشارات در دانشگاه‌های علوم پزشکی شهرستانها مراجعه فرمایند.

از میلاد و تا قرن‌های هفدهم و هجدهم بعد از میلاد تعلق دارند.

۲ - منابعی که بعد از قرن هجدهم به نگارش درآمده‌اند که در آنها علاوه بر اسمی فارسی و عربی گیاهان، نام علمی هر کدام نیز مشاهده می‌گردد و شرح مختصر یا کاملی از خصوصیات ظاهری و گیاه‌شناسی آنها شده است.

منابع مورد اول اکثراً با تغیراتی نه چندان زیاد همگی با لغاتی نسبتاً مشکل و جملاتی کاملاً اختصاصی برای آن زمانها، توضیحاتی درباره گیاهان می‌دهند که به جز مواردی که در حال حاضر نیز مورد شناخت و قبول هستند، مطابقت دادن مابقی واکریت آنها به دلیل عدم ذکر نام علمی و مشخصات ظاهری دقیق و کافی گیاهان، امری مشکل بوده و تحقیق گروهی و همه جانبه را طلب می‌کند.

گروه دوم منابع بدلیل آنکه از اسمی علمی جهت معرفی گیاهان استفاده نموده‌اند، از اهمیت خاصی برخوردار و قابل درک بیشتری هستند.

با توجه به کمبود مأخذ معتبر علمی در مورد گیاهان دارویی در ایران، این کتاب گامی مثبت در جهت رفع این کمبود می‌باشد و می‌تواند به صورت یک کتاب آموزشی جهت استفاده استادان و دانشجویان پزشکی، داروسازی، علوم، کشاورزی و رشته‌های وابسته و دیگر محققان و همچنین در داروخانه‌ها جهت مطابقت دادن نمونه‌هایی که بسته‌بندی شده و برای فروش ارائه می‌گردند و نیز در لابراتوارهای ساخت داروهای گیاهی و مراکز تجاری گیاهان دارویی و فراورده‌های دارویی آنها مورد استفاده علمی قرار گیرد.

گذشته از برخی موارد غلطهای چاپی یا اشتباه در حروف چینی، این کتاب دارای کیفیت چاپ نسبتاً خوب و قیمت تقریباً زیاد است که احتمالاً ناشی از